

Tillegg til rapport om «Nytt Fellesmagasin for museene i Hordaland – 2016»

Magasin vurdering og behovsanalyse for nytt Fellesmagasin i Hordaland.

Utarbeidet av:

Anders Gjøls-Andersen, Kulturhistorisk Atelierleder, Museumssenteret i Hordaland,
Bevaringstenestene.

Anne Bjørke, Samlingsleiar, Bymuseet i Bergen

Salhus, januar 2016.

Innhold

Magasinvurdering og behovsanalyse for nytt Fellesmagasin i Hordaland.....	1
Bakgrunn:	3
Store gjenstander:	3
Forberedelser:	3
Vurderingskategorier:	3
Synfaring og innsamling av data:.....	4
Resultater:	11
Diskusjon og konklusjon:	15
Takk:	16
Litteraturliste:.....	16

Bakgrunn:

Analysen er utført som bakgrunn for rapporten om nytt Fellesmagasin i Hordaland. Arbeidsgruppen, var nedsatt av Hordaland Fylkeskommune, manglede konkrete og oppdaterte tall for magasin situasjonen ved museene i Hordaland. Bevaringstenestene tok på sig oppgaven, med assistanse fra Bymuseet.

Vi har lagt vekt på de dårligste forhold. Målet med kartleggingen var å vise museenes magasinbehov. Derfor var det primært interessant å se på de steder som museene selv vurderte som uegnede eller uønskede til oppbevaring av museumsgjenstander. Noen av museene har relativt gode magasiner, hvor de fortsatt ønsker å oppbevare gjenstander, de faller utenom undersøkelsen.

Store gjenstander:

Et område der var spesielt fokus på i denne analysen, var «store» gjenstander. Både eksisterende fellesmagasiner på Salhus og ved museene har sterke begrensninger, og flere av museene har igjennom årene gitt uttrykk for, at de har spesielle utfordringer knyttet til magasinering av store gjenstander. I dette dokumentet definerer vi «store» gjenstander som følger:

- En gjenstand er «stor» hvis den ikke fysisk kan flyttes inn i Fellesmagasinet i Salhus i ett stykke.
- En gjenstand er «stor» hvis den ikke får plass på en vanlig universal- eller pallereol, eller opptar mer enn en pallplass.
- En gjenstand er «stor» hvis der skal mer enn en person til å løfte eller flytte den. I dette tilfelle kan «stor» betyde tung eller vanskelig håndterbar.

Forberedelser:

Alle de konsoliderte museer ble kontaktet og invitert til å delta i undersøkelsen. Der det ikke ble gjort besøk, ble det bedt om informasjon på mail.

Forut for befaringen ble det utarbeidet et enkelt skjema (se vedlegg) for raskt å kunne krysse av og notere relevant informasjon for hvert sted. I tillegg til å måle m² og anslå antall gjenstander benyttet vi anledningen til samtidig å se på magasineringssituasjonen. Dette innebar å vurdere faktorer som: adkomst og tilgjengelighet, byggets beskaffenhet, klimaforhold, brannsikring/brannrisiko, tyverisikring og en samlet vurdering av lokalets egnethet som magasin. Klima, brannsikring, tyverisikring og totalvurderingen blev bygget opp med et avkryssningsskjema med verdier fra 1-4.

Vurderingskategorier:

Vurderingen er utført av fagfolk i samarbeid med representantene fra den aktuelle institusjon, således at verdiene avspeiler en felles vurdering. Der er brukt 4 verdier:

1. **Best.** Ingen eller kun få muligheter for forbedringer. Eventuelle forbedringer vil oftest være en oppdatering/oppgradering av teknologi eller system. Denne vurdering angir egnethet til oppbevaring av museumsgjenstander på permanent basis, uten videre forbehold.

2. **Akseptabelt.** Fungerer i det daglige. Der er mulighet for forbedringer på flere punkter, av teknisk og praktisk natur. Noen forbedringer kan være enkle, andre omfattende. Denne vurdering angir egnethet til oppbevaring av museumsgjenstander, men med forbehold.
3. **Ikke akseptabelt.** Manglende fasiliteter og/eller økt risiko. Som oftest kan forholdene forbedres, men dette kan være kostnadskrevenende og muligens svært omfattende. Denne vurdering angir uegnethet til oppbevaring av museumsgjenstander på permanent basis, under gjeldene forhold. Lokaliteten kan brukes i korte perioder, men det anbefales ikke.
4. **Uegnet.** Flere nivåer av dårlig til kritiske forhold. Gjenstander nedbrytes raskt ved å befinne sig her permanent. Vurderingen kan også brukes til å angi så vanskelige arbeidsforhold, at gjenstandene i realiteten er utilgjengelige. Denne vurdering angir uegnethet til oppbevaring av museumsgjenstander, selv på kort eller midlertidig basis. Det vil kreve omfattende arbeid å oppgradere til et akseptabelt nivå, hvis dette overhodet er mulig.

Synfaring og innsamling av data:

Dette avsnitt vil bestå av foto fra synfaringen, for å visualisere de forhold der er en del av hverdagen ved museene. Dette er ikke en fullstendig beskrivelse av magasinforholdene ved museene i fylket. Herunder følger eksempler på typiske problemstillinger ved museene.

Her noen eksempler fra Bymuseet i Bergen.

Hovedmagasinet for Gamle Bergen er bl.a. karakterisert ved vanskelige adkomstveier. Enten igjennom trebygningen og over en gangbro, eller opp via en smal steintrapp. Dette er ikke akseptabelt, hverken for personale eller museumsgjenstander. Det er et uisolert verneverdig bygg og dessverre er der relativt fuktig og ingen klimastyring, hvilket bl.a. gir anledning til vekst av muggsopp. Det er derfor ikke egnet til magasin.

Bymuseet er i ferd med å flytte museumsgjenstandene til nytt magasin.

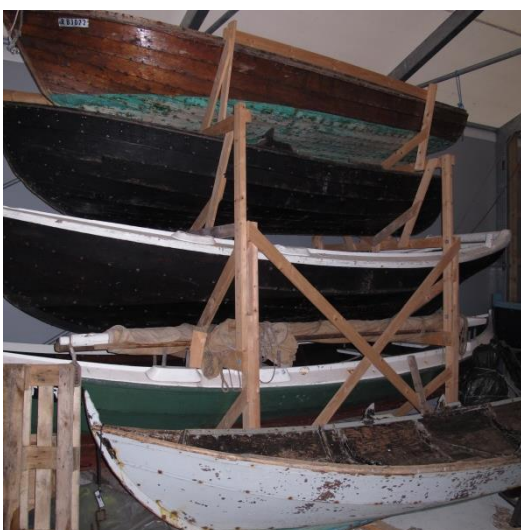
Herover og til venstre – møbelmagasinet ved Gamle Bergen.

Ved Hordamuseet brukes «Hall 8» til oppbevaring av store gjenstander. Bygningen er av tre med jordgulv og åpninger der kun er blokkert med hønsenetting. Der er derfor stort sett uteklime året rundt. Her nedbrytes gjenstandene både av dyr, insekter, korrosjon og fysisk/mekanisk slitasje. Prioriteringsarbeid og flytting til nytt magasin pågår.

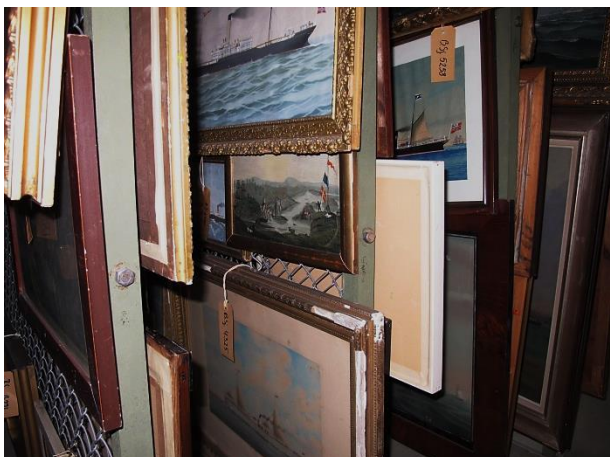
I «BergensVaskeriet» står bl.a. 3 unike begravelsesvogner. Bygningen er ikke tett, har stadig store synlige skader etter en brann for en del år siden og der er store vinduer mot havet der ikke er blendet av. Alt i alt et dårlig sted til oppbevaring av museumsgjenstander.

Kystmuseet (ved Museum Vest) har båter i sin samling som oppbevares i åpne skur eller under presenning. For vanlige, moderne båter til daglig bruk kan dette være greit, men ikke for museumsgjenstander der helst skal bevares lengst mulig. Museet har pr. i dag ikke nok alternative oppbevaringsplasser for sine båter.

Samme problemstilling ses igjen i Fiskerimuseets «Motorlager» i de gamle fabriksbygninger i Arna. På bildet til venstre er tre båter kommet i reol, men flere andre båter står på gulvet og tar stor plass. Klimaet er ikke hensiktsmessig og fordi bygget brukes av andre enn museet, er der reelt sett ingen tyverisikring heller.

Bergens Sjøfartsmuseum eier en del innrammet kunst. På grunn av plassmangel henger de tett og ofte i flere lag. Som man kan se av bildet til venstre kan dette gå hårdt ut over de historiske rammene og i verste fald også selve bildet.

Størstedelen av Sjøfartsmuseets magasin ligger under skråtak. Dette gir vanskelige arbeidsvilkår og mindre reel plass til oppbevaring. I tillegg er det vanskelig å lage gode systemer til plassutnyttelse. Bl.a. derfor står gjenstandene tett og ofte direkte ovenpå hverandre. Sammen med klimaforhold der langt fra er optimale gjør dette lokalet til mindre egnet som magasin.

Ved KODE i Bergen brukes et gjennomgangsareal til oppbevaring av historiske speiler. Som det ses av bildet til venstre ligger noen objekter direkte på gulvet, samtidig som området brukes til midlertidig oppbevaring av store og tunge transportkasser. Disse faktorer øker risikoen for uhell og skader på gjenstandene betydelig.

KODE har hatt sin andel av uhell de siste år, her en vannskade fra høsten 2015, som følge av et uhell i forbindelse med restaureringsarbeid på bygget. Dette viser blott at selv under de best tenkelige forhold, kan der oppstå uhell og uforutsette situasjoner.

Ved Hardanger og Voss Museum brukes et kjellerlokale i et lite innkjøpssenter som magasin, primært for skulpturer. I forhold til gjenstandene er lokalet greit, men beliggenhet og risikovurdering tatt i betraktning er dette sted ikke optimalt for museumsgjenstander. Flere av gjenstandene må antas å være relativt tunge, og med tanke på adkomst og fravær av hjelpemidler til å løfte og transportere med, medfører dette også dårlige arbeidsforhold for de ansatte ved museet.

I Odda bruker Norsk Vasskraft og Industristadsmuseum deler av den tidligere smedje som magasin. For å utnytte plassen best mulig har man på et tidspunkt bygget en mezzanin. Her blir der bl.a. oppbevart møbler. Som det fremgår av bildet til venstre er den primære adkomstvei for personer til mezzaninen via en vanlig aluminiumstige.

Sunnhordland Museum har sitt «Magasin for små gjenstander» i en kjeller i museumsbygget. Dette gir økt sikkerhet og nærhet til utstilling. Lokalet har dog sine begrensninger, hovedsakelig i forhold til klimastyring og større gjenstander. Men i det omfang magasinet kun brukes til små gjenstander kan dette være akseptabelt.

Sunnhordlands «Magasin for store gjenstander» ligger i et relativt nytt industribygg. Det er dårlig isolert og har store vinduspartier som ikke er blendet av. For å utnytte plassen er der bygget en mesanin (bildet til venstre), hvor der bl.a. oppbevares store vogner. Adgang til mesaninen skjer via en vanlig aluminiums stige.

Norsk Trikotasjemuseum ved Museumssenteret i Hordaland har bl.a. store tekstilindustrimaskiner som står i forskjellige rom i den gamle trikotasjefabrikk. Dette kan fungere fint i formidlings øyemed, men flere av lokalene er ikke spesielt velegnede til å ha magasinfunksjon. Dette skyldes bl.a. utette bygninger med følgende store variasjoner i inn klima og store vinduer uten blanding mot sjøen.

museumsgjenstander.

På Osterøy Museum ved Museumssenteret i Hordaland bruker man deler av ei lå til oppbevaring av större gjenstander, bl.a. en vogn og landbruksredskaper. Lå er ikke låst, vinduene står  opne for å skape ventilasjon – der er altså uteklima. Vinduene er heller ikke blendet av, så der kan i perioder komme mye lys inn. Gjenstanderne er vanligvis dekket av en presenning for å beskytte mot fugleekskrementer. Som det er i dag, er dette sted ikke egnet til oppmagasinering av

De beskrevne steder er lokaliteter som museene ønsker   kvitte sig med som magasinareal. Mange steder brukes i dag som magasin av ren n od. har langt de fleste museer bedre magasiner enn det der er illustrert her. Men disse, ofte relativt små, gode magasiner er pr. i dag stort sett fylt.

Magasingruppen har ikke hatt anledning til   bes oke Baroniet Rosendal eller Olav H. Hauge senteret i forbindelse med denne magasinbefaring. N odvendige opplysninger er tilkommet gruppen på mail. Gjenstandsmassen institusjonene råder over ønskes bevart på plass.

Resultater:

Alle de innsamlede data ble skrevet inn i et Excel-ark og bearbeidet der. Her følger de viktigste utdrag av dette tallmateriale.

Enhet	Areal (m ²)	Klima				Brannsikkerhet				Tyverisikring				Totalvurdering			
		1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Vurdering =>	-	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Bymuseet i Bergen	1500	0	2	6	3	0	5	5	1	0	4	7	0	0	1	7	3
Museum Vest	2324	0	0	1	9	0	1	4	5	1	1	4	4	0	0	3	7
Bergens Sjøfartsmuseum	304	0	0	4	0	0	2	2	0	0	0	4	0	0	0	4	0
KODE	608	0	2	0	0	0	2	0	0	2	0	0	0	0	2	0	0
Hardanger og Voss Museum	702	0	1	2	5	0	3	2	3	0	1	6	1	0	1	2	5
Norsk Vasskraft og Industristadsmuseum	766	0	0	0	2	0	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	2
Sunnhordland Museum	595	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0
Museumssenteret i Hordaland	1525	0	3	3	6	0	4	6	2	0	6	5	1	0	3	4	5
Total sum:	8324	0	9	17	25	0	19	21	11	3	13	29	6	0	8	21	22
Total sum i %:	100 %	0	17,6	33,3	49	0	37,3	41,2	21,5	5,9	25,5	56,9	11,8	0	16	41	43

Forklaring til tabellen ovenfor:

- Enhetene er konsoliderte museer i Hordaland.
- Vurdering gir antall magasiner per vurderingsområde per museum som faller inn i de 4 kategorier fra 1-4. 1 er best, 2 er akseptabelt, 3 er ikke akseptabelt og 4 er uegnet.
- «Areal (m²)» anslår hvor stort et område der samlet blev undersøkt i hver enhet. Kun lokaler som er krevende ble undersøkt.
- Klima omfatter fuktighet, temperatur (i mindre grad), variasjon i klima og andre innendørs klimaforhold, der påvirker gjenstandenes bevaring.
- Tyverisikring omfatter skallsikkerhet og andre tiltak som gjør det vanskeligere å stjele gjenstandene.
- Brannsikkerhet omfatter både brannhindrende og brannbekjempende forhold.
- Totalvurderingen samler klima, brannsikkerhet, tyverisikring og andre forhold der har betydning for lokalitetens egnethet.

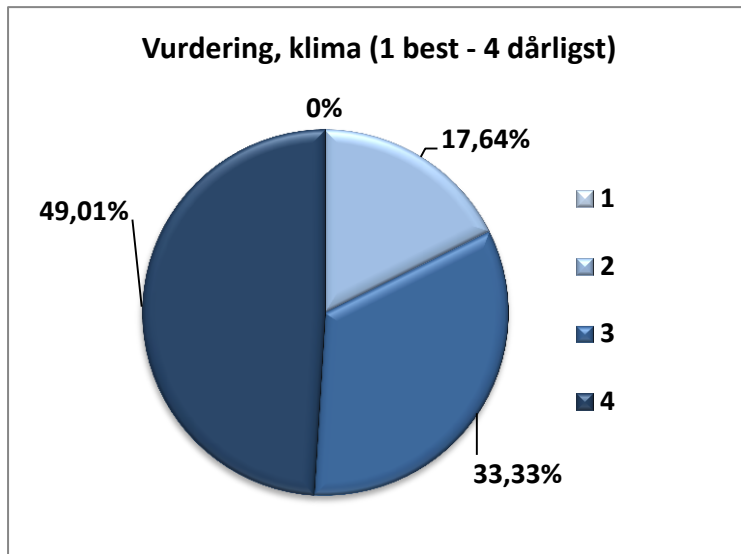
I tillegg til disse vurderinger av lokalitetene, blev behovet for ny plass anslått. Dette ble gjort ved å kombinere en rekke av de opplysninger der var fremkommet i undersøkelsen. Ved hver lokalitet ble aktuell hylle- og kvadratmeterbehov oppmålt/opptalt. Dette tall ble da satt i forhold til hvor stor en andel av den aktuelle gjenstandsmasse der på sikt ønskes flyttet til Fellesmagasin. Denne prosentats ble formulert av eierinstitusjonen. Ofte er det ikke 100 % der ønskes til Fellesmagasin. Langt de fleste steder er det fordi, man regner med å gå samlingen igjennom, foreta en prioritering og sannsynligvis kassere/avhende en vis del av gjenstandsmaterialet. Tallene for arealbehov i skjemaet herunder reflekterer altså et reelt behov etter prioritering av samlingen.

Enhet	Arealbehov				
	Arkivreol	Universalreol	Pallereol	Gulvplass	Oppheng
Bymuseet i Bergen	682	470	144	421	514,5
Museum Vest	231	220,2	333,16	548,5	0
Bergens Sjøfartsmuseum	169,7	153	32	18	147
KODE	38,5	35	60,4	230	206,5
Hardanger og Voss Museum	110	60,5	79	290	3
Norsk Vasskraft og Industristadsmuseum	56	84,25	68,25	193,4	0
Sunnhordland Museum	56	44	207	87,6	15
Museumssenteret i Hordaland	1347,8	341,5	302,85	156	61,5
Total sum:	2691	1408,45	1226,66	1944,5	947,5
Total sum i %:	32,74 %	17,14 %	14,93 %	23,66 %	11,53 %

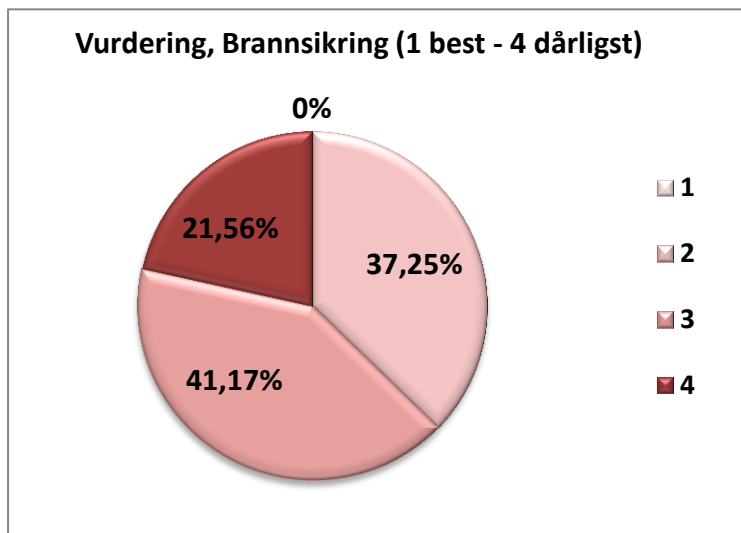
- Arkivreol, Universalreol og Pallereol har løpende hyllemeter som enhet.
- Gulvplass og Oppheng har m² som enhet. Oppheng er fortrinnsvis til innrammede verker og speile, der helst skal henge.

Som man ser av tabellen herover fordeler arealbehovet sig egentlig ganske jevnt. Omkring 1/3 av samlingene er mindre gjenstander der kan komme i arkivreol, litt over 1/3 av gjenstandene er relativt store og trenger pallereol eller gulvplass, mens den siste tredjedel er delt mellom gjenstander der krever oppheng eller universalreol. Relativt sett ligger det største samlede behov hos de «store» gjenstander, mens den gjenstandsgruppe der har minst behov er innrammede verker og speiler. Det siste forhold skyldes sannsynligvis, at den museumsenhet der har den største samling, kun har et relativt lite behov for å flytte deler av disse samlinger, da der forefinnes gode magasiner for dette ved institusjonen. Behovet for areal til store gjenstander viser, at dette er et område der tidligere kun i begrenset omfang er blitt avhjulpet i Salhus. At tallet for gulvplass er mindre enn tallet for arkivreoler, skyldes med stor sannsynlighet museenes tidligere innsamlingspolitikk. Private donasjoner har fortrinnsvis vert mindre gjenstander, og disse har også vert «lettere» å innsamle, da den rent praktiske logistikk omkring dem er enklere. Derfor ser vi fortsatt denne «skeivhet» i samlingene. Når det er sagt, så representerer prosentatsene i tabellen sannsynligvis en ganske gjennomsnittlig fordeling av gjenstandstyper/størrelser i de fleste «vanlige» museumssamlinger.

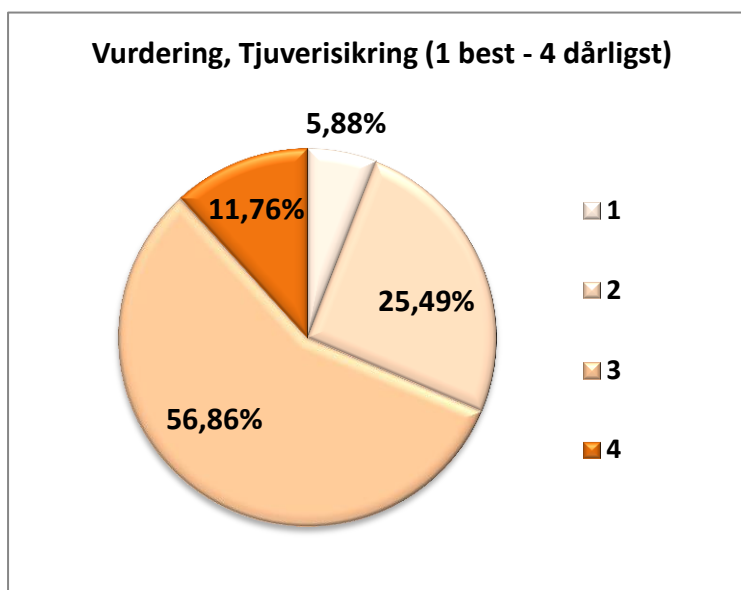
For å få en enklere oversikt over det innsamlede tallmateriale, er det blitt konvertert til diagrammer. Tallene er prosent av antall besøkte lokaliteter.

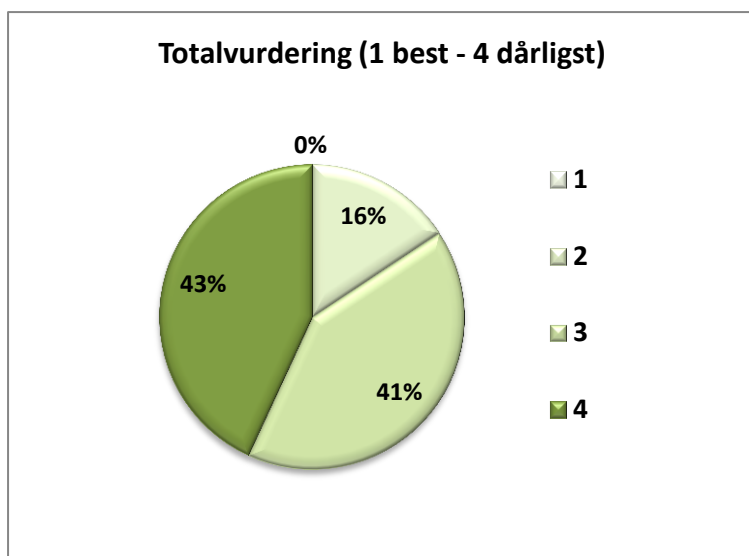
Kun 17,64 % av de vurderte steder har akseptabelt klima, de resterende 82,34 % har alle utilfredsstillende eller dårligt klima.

Brannsikringen står det litt bedre til med, idet 37,25 % har akseptable brannsikringstiltak. Dette er ofte en kombinasjon av brann-hemmende byggematerialer, lokalt slukningsutstyr samt fravær av åpenbare arnesteder eller antennelseskilder. Dessverre er der fortsatt 62,73 % hvor brannsikkerheten trenger til oppgradering i forskjellig grad.

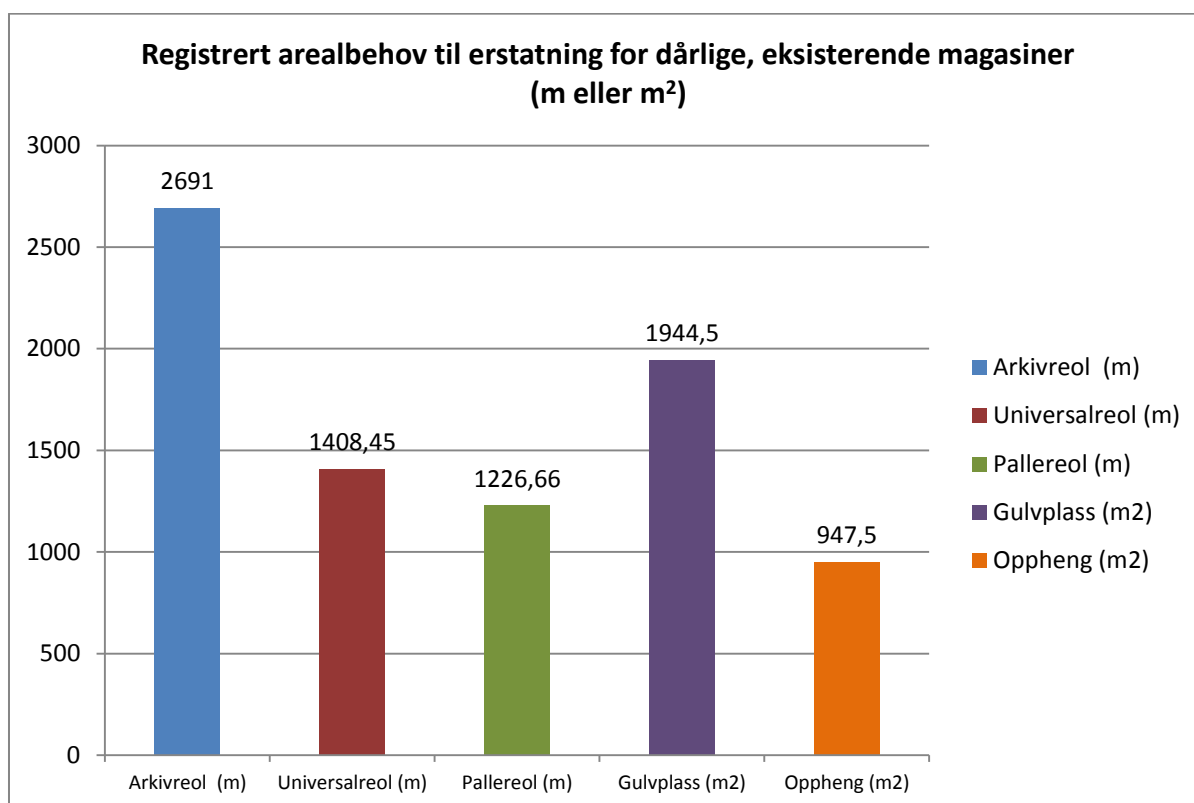
Tjuverisikring viser noenlunde samme tendens, en stor andel med dårlig sikring (68,62 %) og omkring 1/3 med akseptabel eller god sikring (31,37 %).

Den samlede totalvurdering er naturligvis en refleksjon av de tre kriterier, der er blitt behandlet herover. Men samtidig har det vært mulig å ta med andre forhold som ikke er vurdert i klima, brann- og tyverisikring. Forhold som adkomst, arbeidsmiljøhensyn, bygningsmassen, biologisk nedbryting og andet. Derfor er tallene her også litt mer negative. Kun 16 % av de besøkte lokaliteter vurderes som akseptable for permanent oppbevaring av

museumsgjenstander. De resterende 84 % er enten dårligt eller svært dårligt egnet til denne oppgave, som forholdene ser ut i dag.

Det oppmålte arealbehov kan anskueliggjøres i et søylediagram (se herunder).

Bemerk at dette er «rå» tall, altså den første umiddelbare oppsummering av de utførte observasjoner. Tallene herover sier derfor ikke noe direkte om størrelsen på det eller de lokaler man kunne ønske sig at flytte gjenstandene til. For å få et inntrykk av det dagsaktuelle behov er det nødvendig å se på det undersøkte areal, sammenholdt med eksisterende systemer til utnyttelse av plassen (kompaktreoler o.a.). Hvis man summerer tallene ovenfor (for sammenliknings skyld konverterer vi hyllemeter til m²) får man 8218,11 m². Til sammenlikning har vi i denne undersøkelse

besøkt 8324 m² magasin. Dette er en forskjell på 105,89 m² eller 1,28 %. Tidligere undersøkelser har påvist samme tendens i magasiner med vanlige reolsystemer, dog endres dette forhold ved mere utstrakt bruk av kompaktreoler.

Diskusjon og konklusjon:

Resultatet av denne undersøkelse kan virke nedslående – 8300 m² av museenes magasiner er ikke tilfredsstillende eller dårlige. Dette resultat er dog ikke overraskende, idet vi jo nettopp ville kartlegge de dårligste og mest uønskede magasinlokaler.

De innsamlede tall på arealbehov avspeiler en bred spredning av gjenstandsmaterialer og – typer. Der er oppmålt et behov for nesten 2000 m² gulvplass, fortrinnsvis til store og/eller tunge gjenstander.

Magasinet i Salhus holder på å bli fylt opp. Politisk er der signaler om at man også ønsker fellesløsninger fremover i tid. Det forutsetter et nytt fellesanlegg. Der er i dag et helt konkret behov for omkring 8300 m² nytt Fellesmagasin. Dette tal tager ikke høyde for fremtidig innsamling, så avhengig av hvordan man skal vurdere museenes innsamlingspolitikk bør man sannsynligvis legge en del m² til det endelige areal. I tillegg bør der beregnes ekstra areal til støtte- og servicefunksjoner. Dette bør utredes nærmere.

Takk:

En stor takk til alle de som tok imot oss ved museene, som var hjelpsomme, imøtekommende og dypt engasjerte i arbeidet med vor felles kulturarv. Takk for informasjon, historier og anekdoter.

Litteraturliste:

Se hovedrapporten «Nytt Fellesmagasin for museene i Hordaland 2016» for litteratur og henvisninger.